
Meddelandeblad

Mottagare:
Kommuner: Kommunstyrelse, Nämnder med ansvar
för SoL, Förvaltningschefer

Nr 7/2013
Juni 2013

Ändringar i socialtjänstlagen den 1 juli 2013 som gäller ekonomiskt bistånd

Från och med den 1 juli 2013 gäller följande ändringar i socialtjänstlagen (2001:453), SoL:

- En särskild beräkningsregel för inkomster av anställning – jobbstimulans - införs genom en ny bestämmelse i lagen, 4 kap. 1 b § SoL.
- Fribeloppet för barns och skolungdomars inkomster av eget arbete i 4 kap. 1 a § SoL höjs till ett prisbasbelopp per kalenderår.
- Socialnämnden får ökade möjligheter att anvisa biståndsmottagare till praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet genom att åldersgränsen i 4 kap. 4 § SoL tas bort.

En särskild beräkningsregel - jobbstimulans - införs genom 4 kap. 1 b § SoL

Syfte med jobbstimulansen och målgrupp

Syftet med jobbstimulansen är enligt regeringen att det ska löna sig att ta ett arbete eller att utöka sin arbetstid när man får ekonomiskt bistånd. I regel beaktas all inkomst vid prövningen av ekonomiskt bistånd men jobbstimulansen innebär att socialnämnden ska göra undantag från denna princip. (Proposition 2012/13:94 Jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet s. 19-20).

Jobbstimulansen riktar sig alltså till enskilda som har arbetsförmåga. Den är utformad som en särskild beräkningsregel som innebär att 25 % av nettoinkomst av anställning under vissa förhållanden inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd. (Prop. 2012/13:94 s. 20).

Jobbstimulansen är personlig och gäller inte hushållet som helhet. Om hushållet är berättigat till ekonomiskt bistånd gäller jobbstimulansen för den eller de personer i hushållet som uppfyller kriterierna för jobbstimulansen. (Prop. 2012/13:94 s. 27).

Beräkning av tid för kvalificering för jobbstimulansen

Jobbstimulansen gäller alla som har fått ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd minst sex månader i följd och som får arbete och arbetsinkomst eller ökar sin arbetsinkomst. Jobbstimulansen gäller alltså även om den enskilde har haft vissa arbetsinkomster under sexmånadersperioden. Det finns inget krav på att den enskilde har fått försörjningsstödet från samma kommun under sexmånadersperioden. (Prop. 2012/13:94 s. 23 och 27).

När en enskild uppger arbetsinkomster behöver socialnämnden kontrollera om den enskilde är berättigad till jobbstimulansen. Det innebär kontroll av om den enskilde fram till den tidpunkten har fått försörjningsstöd sex månader i följd i den egna kommunen och/eller i en tidigare kommun. Den enskilde ska samtycka till att kontroll görs i en annan kommun (12 kap. 2 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL). Om den enskilde inte samtycker till kontrollen får nämnden besluta på de uppgifter som finns. (Justitieombudsmannens, JO, beslut den 2 maj 2013, dnr 4815-2012).

Under kvalificeringsperioden för jobbstimulans ska den enskilde ha fått försörjningsstöd sex månader i följd. Det betyder att den enskilde ska ha fått försörjningsstöd under en sammanhängande tid om sex månader (prop. 2012/13:94 s. 39).

Socialstyrelsen anser att ordalydelsen leder till slutsatsen att ett avslag för en månad avbryter kvalificeringsperioden och en ny kvalificeringsperiod på sex månader ska påbörjas.

Om avslaget överklagas och domstolen bedömer att den enskilde hade rätt till bistånd kan socialnämnden behöva justera beräkningarna.

Beräkning av tid med jobbstimulans

Jobbstimulansen i form av den särskilda beräkningsregeln gäller i 24 månader. Tiden ska vara sammanhängande. Även om den enskilde är självförsörjande under någon del av tvåårsperioden löper tiden för jobbstimulansen på under den påbörjade tvåårsperioden. (Prop. 2012/13:94 s. 24).

Om den enskilde flyttar till en ny kommun under pågående period med jobbstimulans omfattas han eller hon fortfarande av den särskilda beräkningsregeln (prop. 2012/13:94 s. 27). Socialnämnden i den nya kommunen behöver då utreda hur mycket som återstår av den tvåårsperiod som jobbstimulansen ska gälla. Som ovan nämnts behöver nämnden den enskildes samtycke till att kontrollera en sådan uppgift med den tidigare kommunen.

Jobbstimulansen kan gälla i flera omgångar

Det finns ingen gräns i socialtjänstlagen för hur många gånger en biståndssökande kan få jobbstimulansen. Om den enskilde efter tvåårsperioden åter får försörjningsstöd sex månader i följd gäller jobbstimulansen och den särskilda beräkningsregeln därefter på nytt. (Prop. 2012/13:94 s. 24).

Beräkning av inkomster

Den särskilda beräkningsregeln innebär att under perioden av jobbstimulans ska 25 % av den enskildes nettoinkomst av arbete inte beaktas vid bedömningen av rätten till

ekonomiskt bistånd. Det gäller både då den enskilde får arbete och då arbetsinkomsten ökar.

Jobbstimulansen ska dras av *innan* socialnämnden gör normberäkning för hushållet (prop. 2012/13:94 s. 20 och 26). Eftersom jobbstimulansen enbart är en beräkningsregel för inkomster saknar det betydelse vad den enskilde ansöker om. Det saknar även betydelse om den enskildes nettoinkomst innan jobbstimulansen har dragits av är högre än behovet av ekonomiskt bistånd vid ansökningstillfället.

Den särskilda beräkningsregeln gäller för inkomst av anställning. Regeln gäller inte för inkomster som träder i stället för eller grundas på inkomst av anställning, till exempel aktivitetsstöd, aktivitetsersättning, sjukpenning, sjukersättning, föräldrapenning, pension eller livränta. Även till exempel inkomst av kapital eller näringsverksamhet (eget företag) eller skadestånd är undantagna. Den särskilda beräkningsregeln gäller inte heller barns och skolungdomars arbetsinkomster. (Prop. 2012/13:94 s. 26).

Beräkning när den enskilde har oregelbundna inkomster

I regel beräknas försörjningsstödet och betalas ut på månadsbasis. Om det i ett enskilt fall inte fungerar på det sättet, är det viktigt att socialnämndens beräkningar tar hänsyn till detta så att den enskilde får rätt jobbstimulans.

Beräkning av inkomster intjänade under juli 2013

Den särskilda beräkningsregeln ska tillämpas på arbetsinkomster som den enskilde tjänat in från och med den 1 juli 2013. Det betyder att enskilda som vid detta datum fått ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd under minst sex månader i följd är kvalificerade för jobbstimulansen om de har arbetsinkomster. (Prop. 2012/13:94 s. 34).

Inkomst av anställning betalas i regel ut i slutet av den månad som den har tjänats in eller i nästkommande månad. Inkomst intjänad under juli 2013 kommer därför normalt att betalas ut antingen i slutet av juli eller i augusti och ligga till grund för beräkningen av försörjningsstödet för augusti eller september.

Med hänsyn till kvalificeringstiden på sex månader bör de första som kan få jobbstimulansen därför i de flesta fall bli enskilda som har fått försörjningsstöd varje månad åtminstone sedan februari eller mars. Vilken månad det blir beror på om inkomsten betalas ut i juli eller augusti.

Om den enskilde har oregelbundna inkomster måste socialnämndens beräkning anpassas efter det. Det viktiga är att den enskilde inte går miste om någon period med jobbstimulans.

Beräkning om den enskilde sparar av inkomsterna

Jobbstimulansen innebär att det skapas ett utrymme för den enskilde att öka sin konsumtion eller att spara en del av sin inkomst. Om den enskilde väljer att spara inkomsten ska det inte påverka rätten till ekonomiskt bistånd under den tvåårsperiod som den särskilda beräkningsregeln gäller. (Prop. 2012/13:94 s. 27).

Om den enskilde efter tvåårsperioden åter behöver ekonomiskt bistånd ska behovet bedömas på vanligt sätt, dvs. utan hänsyn till den särskilda beräkningsregeln. Det innebär att socialnämnden i varje enskilt fall får bedöma om sparandet ska påverka rätten till bistånd eller inte. (Prop. 2012/13:94 s. 27).

Beräkning när det finns mer än en vuxen i hushållet

Som tidigare nämnts är jobbstimulansen personlig. Den särskilda beräkningsregeln gäller för den eller dem i hushållet som uppfyller kravet på att ha fått försörjningsstöd sex

månader i följd. Om det finns mer än en vuxen person i hushållet behöver socialnämnden därför bedöma om personerna var för sig uppfyller villkoret för jobbstimulansen. Det kan till exempel vara olika om personerna nyligen har flyttat ihop och fått ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd under olika lång tid (prop. 2012/13:94 s. 27). Det kan även vara att de innan sammanflyttningen fått försörjningsstöd i olika kommuner eller att den ene inte tidigare fått försörjningsstöd.

Höjd gräns för hemmavarande barns och skolungdomars arbetsinkomster i 4 kap. 1 a § SoL

Syftet med bestämmelsen i 4 kap. 1 a § SoL

Bestämmelsen i 4 kap. 1 a § SoL innebär att en del av hemmavarande barns och skolungdomars arbetsinkomster inte ska beaktas vid prövningen av föräldrarnas ekonomiska bistånd för barnet eller skolungdomen. Den infördes i socialtjänstlagen 2008 i syfte att stimulera ungdomar i familjer med ekonomiskt bistånd till att få kontakt med arbetslivet och öka sina möjligheter att i framtiden kunna försörja sig. Den höjs nu för att stimulera ytterligare till arbete. (Prop. 2012/13:94 s. 11 och 29).

Gränsen höjs till ett prisbasbelopp

Gränsen låg tidigare på ett halvt prisbasbelopp per kalenderår. Från och med den 1 juli 2013 höjs den till ett prisbasbelopp per kalenderår. Socialnämnden får nu beakta hemmavarande barns och skolungdomars arbetsinkomster över denna nivå vid bedömningen av föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet eller skolungdomen. Det är nettoinkomsten efter skatteavdrag som ska beaktas. (Prop. 2012/13:94 s. 29-30).

De kommuner som så önskar kan liksom tidigare avstå från att beakta inkomster över den gräns som finns i lagen. (Prop. 2012/13:04 s. 30).

Bestämmelsen gäller alla barn och skolungdomar oavsett var de bor

Med hemmavarande barn och skolungdomar menas barn och skolungdomar som bor i det hushåll för vilket bistånd beräknas. Dit räknas även barn och skolungdomar som på grund av gymnasiestudier är inackorderade på annan ort. Barn och skolungdomar som bor växelvis hos respektive förälder eller bor med umgängesförälder räknas som hemmavarande hos båda föräldrarna. (Prop. 2012/13:94 s. 11 och proposition 2007/08:1 Budgetproposition för 2008, utgiftsområde 9, s. 146).

Beräkning av inkomster

I syfte att tillämpa bestämmelsen i 4 kap. 1 a § SoL och för att kunna göra en bedömning av en ansökan om ekonomiskt bistånd, behöver socialnämnden begära in uppgifter om den unges inkomster. Nämnden behöver då den unges sammanlagda inkomster efter avdrag för skatt från början av kalenderåret och fram till ansökningstillfället. Någon avstämning vid årets slut av utbetalat bistånd mot intjänad årsinkomst ska inte göras. (Prop. 2012/13:94 s. 12 och prop. 2007/08:1, utgiftsområde 9, s. 147).

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd under första halvåret 2013 beaktas arbetsinkomster över ett halvt prisbasbelopp intjänade sedan kalenderårets början medan inkomster intjänade under det andra halvåret bedöms i förhållande till ett helt prisbasbelopp. Det innebär att inkomster intjänade under första och andra halvåret 2013 kommer att bedömas olika. (Prop. 2012/13:04 s. 34).

Åldersgränsen i 4 kap. 4 § SoL tas bort

Syftet med ändringen är likvärdiga krav och insatser oavsett ålder

Syftet med ändringen är att ge socialnämnderna möjlighet att anvisa även enskilda över 25 år till praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om de inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Nämnden ska alltså kunna ställa samma krav och erbjuda samma insatser oavsett den enskildes ålder. Det blir behovet hos den enskilde som styr och inte åldern. (Prop. 2012/13:94 s. 32).

Övriga villkor och beaktanden vid kompetenshöjande insatser är oförändrade

Annat som enligt lag och förarbeten ska beaktas i samband med 4 kap. 4 § gäller som tidigare. Regeringen framhåller att socialnämnden fortfarande ska göra en individuell bedömning av om den enskilde har behov av att delta i kompetenshöjande verksamhet och i så fall vilka insatser som svarar mot behovet. Regeln är inte heller tänkt att tillämpas på till exempel personer med problem av mer personlig natur eller personer som endast tillfälligt har behov av ekonomiskt bistånd. Socialnämnden bör tillsammans med den enskilde göra en individuell plan och samråd ska ske med Arbetsförmedlingen innan beslut fattas om anvisning till praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Bestämmelsen gäller liksom tidigare även studerande under studieuppehåll. (Prop. 2012/13:94 s. 14 och 32-33 och proposition 1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen s. 172).

Det finns ingen tidsgräns för hur lång en period med praktik eller kompetenshöjande verksamhet får vara utan det kan avgöras med hänsyn till den enskildes individuella situation. Men den ska vara tidsbestämd, dvs. den enskilde ska veta när den upphör. Det bör framgå av den individuella plan som tas fram. (Prop. 1996/97:124 s. 172).

Kompetenshöjande verksamhet enligt 4 kap. 4 § SoL ska vara individuellt utformad

Den kompetenshöjande verksamheten ska var individuellt utformad och det innebär att socialnämnden inte kan kräva deltagande i sådan verksamhet från första dagen som bistånd ges för. Den enskildes förutsättningar och behov måste först utredas. Det framgår av den proposition som låg till grund för bland annat införandet av 4 kap. 4 § i socialtjänstlagen (prop. 1996/97:124 s. 77).

JO har också konstaterat att socialnämnden inte kan anvisa en enskild till praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet innan ansökan om ekonomiskt bistånd har prövats och den enskildes behov av kompetenshöjande verksamhet är utredd (JO:s ämbetsberättelse 2011/12 s. 410 och JO:s beslut den 21 mars 2012, dnr 1859-2011.)

Referenser

SFS 2001:453	Socialtjänstlagen
SFS 2009:400	Offentlighets- och sekretesslagen
Proposition	1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen 2007/08:1 Budgetproposition för 2008 2012/13:94 Jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet
JO:s ämbetsberättelse	2011/12 s. 410
JO:s beslut	den 21 mars 2012, dnr 1859-2011 den 2 maj 2013, dnr 4815-2012

Denna information (art nr 2013-6-35) kan laddas ner och beställas från Socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se/publikationer. Den kan även beställas från Socialstyrelsens publikationsservice, e-post publikationsservice@socialstyrelsen.se eller fax 035-19 75 29.

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, 2013